

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan systeminen ja integroitu hoito

- turvallisuuskeskustelu
- TLP -perheinterventio

Veli-Matti Saarinen, erikoissairaanhoitaja,
perheterapeutti VET, psykoterapeutti

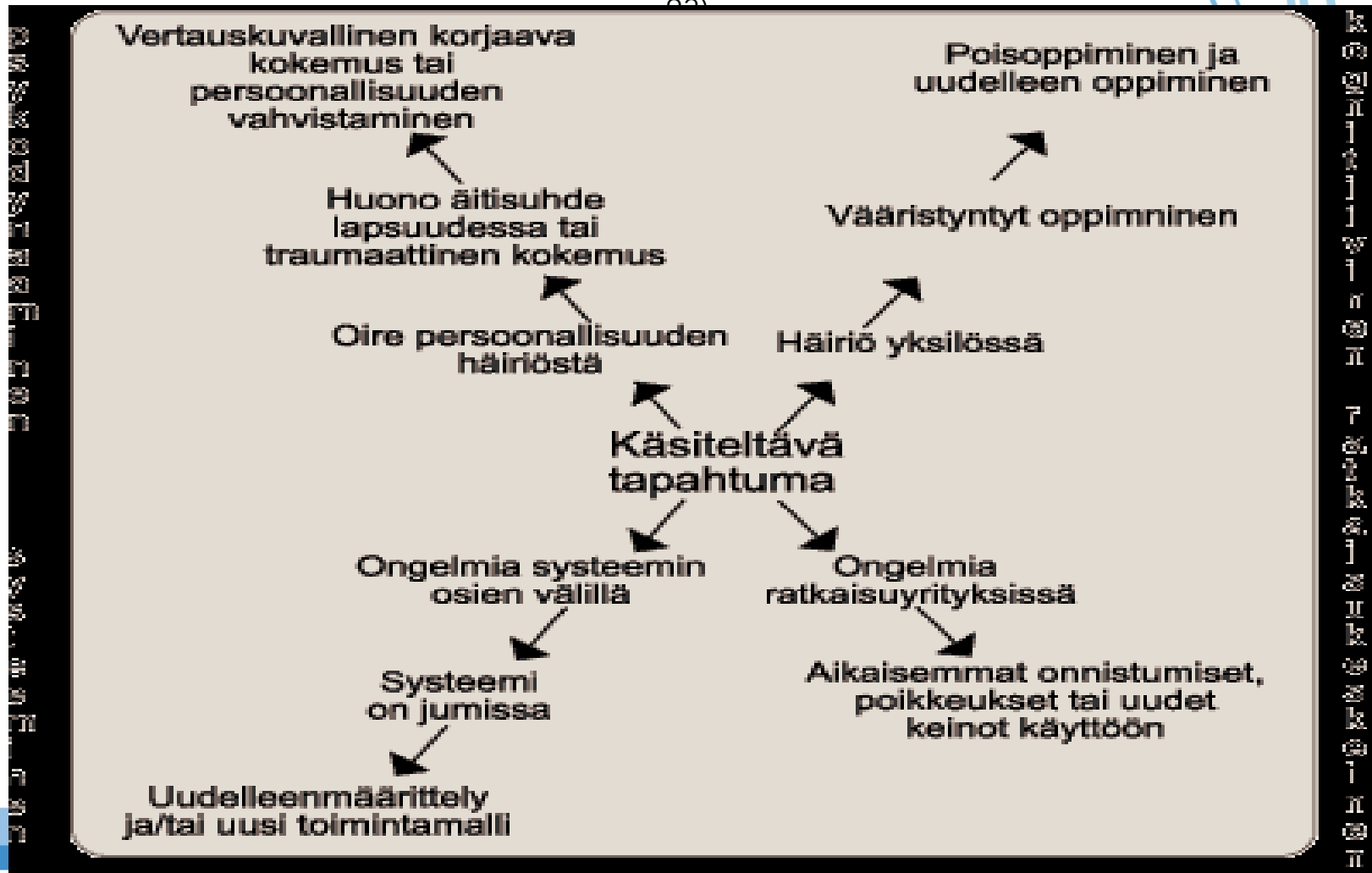
Hilkka Räisänen, erikoissairaanhoitaja,
perheterapeutti ET, psykoterapeutti

Tavallisimpien hoitotyömenetelmien logiikan vertailu (Lähde: Sundman -

PSYKODYNAMINEN

SYSTEMINEN

KOGNITIIVINEN

RATKAISUKESKINEN

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan systeminen ja integroitu hoito

- Turvallisuuden ensisijaisuus
- Väkivalta on aina ihmisoikeusrikkomus ja sen käyttö on kriminalisoitu.

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan systeeminen ja integroitu hoito

Työskentelymallissa yhdentyy traumaviitekehys,
kiintymyssuhde-
ajattelu ja systeeminen näkemys

- Malli sisältää riskien arviointia,
riskien hallintaa, väkivallan jälkeistä terapeuttista
kuntoutusta ja interventioita tulevan väkivallan
estämiseksi

Turvallisuus

- Mitä ymmärrät turvallisuudella?
- Mitä ymmärrät turvallisuudella kasvuperheessäsi?
- Mitä turvallisuus merkitsee sinulle tänä päivänä?
- Miten olet oppinut olemaan turvassa?
- Miten otat vastuuta omasta ja toisten turvallisuudesta?
- Miten suojelet ja suojaat omaa turvallisuuttasi?

Lähde: Timo Rytönen

Turvallisuustekijät - mallin keskeiset periaatteet

- Riskien arviointi
- Riskien hallinta
- Vastuu
- Yhteistyö

1. Riskien arviointi - jatkuva prosessi

- Väkivallan toistuminen
- Väkivallan konteksti
- Vihan hallinnan rajat
- Myötätunto uhria kohtaan
- Kyky pohtia tapahtunutta
- Sisäinen halu muuttua

2. Riskien hallinta

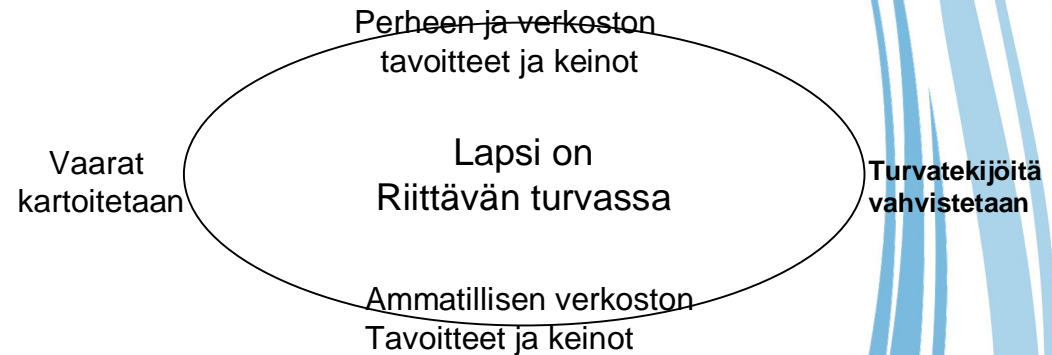
- suunnitelmallista ja ajan tasalla olevaa

- Säännölliset tilannearviot ja turvallisuusilmaisimet
- Turvallisuusstrategiat mm. Aikalisä
- Väkivallattomuussopimukset ja turvallisuussuunnitelmat/sopimukset
- "Vakaa kolmas"

Säännölliset tilannearviot ja turvallisuusilmaisimet

- Turvallisuuden merkit / Signs of Safety (Turnell & Edwards)

- Turvallisuuden kartoittaminen
- MARAK – riskinarvioinnin tarkistuslista (Moniammatillinen riskinarvioinnin työkokous)
- Kyselykaavakkeet (Jyväskylän yliopisto, liitteet 4 ja 5, Hyvinvointi ja parisuhde-kysely)
 - Tärkeää on muistaa uusien kysely tai riskin arviointi riittävän usein

Väkivallattomuussopimukset ja turvallisuussuunnitelmat/ sopimukset

- Kirjalliset väkivallattomuussopimukset ja turvallisuussuunnitelmat
 - Konkreettiset keinot ja tavat väkivallan estämiseksi
 - Arvioidaan joka tapaamisella
 - Sovitaan mitä tehdään, jollei toteudu
 - Päiväys ja allekirjoitus

Turvallisuusstrategiat

Ihmisen terveyden tähden

- Harjoittelu ja kokeilu auttaa mm. "Aikalisän" suhteen
- Vihan ja kiukun varhaiset ennusmerkit
 - Keholliset tuntemukset kiukun noususta esiin
 - Sisäinen puhe
 - Laukaisevat tekijät
- Mitä mahdollisia hankaluuksia tulee kun käytät "Aikalisää"?
- Puolison mukaanotto "Aikalisän" suunnitteluun ja toteutukseen on tärkeää
- Älä käytä "Aikalisää" välttääksesi tai väistääksesi tärkeiden asioiden käsittelyä
- Tee jotakin fyysistä vapauttaaksesi tilanteen aiheuttamaa jännitettä ja laskeaksesi kiihtyneisyyttä
- Voiko rauhallinen kävely todella rauhoittaa sinua? Voitko tuntea sen, voitko kokeilla? Riittääkö 5min vai 30min kävelylenkki paineen laskuun?

2. Riskien hallinta

”Vakaa kolmas”

- Vahvistaa sen, mitä perhe kertoo turvallisuudesta. Tuntee perheen, lapset ja tapaa heitä arjessa.
- Perhe, terapeutit ja muut asianomaiset luottavat.
- Ei perheenjäsen, mutta esim. lähettävä taho, sos.tt., lastensuojelu, opettaja, isovanhempi, tuttava.

3. Vastuu - yksin ja yhdessä

- Jonkinlaisen ongelman olemassaolon myöntäminen ja tiedostaminen
- Vastuun ottaminen siitä, että tilanne vaikuttaa suhteeseen ja oman osuuden myöntäminen ongelman syntyyn.
- Vastuu turvallisuudesta
- Omien keinojen aktiivinen tutkinta
- Lapset todistajina
- Vastuu käytetystä kielestä

Lapset todistajina

- Mikä sinua kiinnostaa / haastaa kun mietit tämän perheen tarinaa?
- Mikä tässä perheessä mahdollisesti siirtyy ylisukupolvisesti?
- Mitä muuta sinun on tiedettävä tämän perheen turvallisuudesta?

Lapset

- Ihmisten välinen väkivalta, erityisesti lasten kokemana, on suurin yksittäinen mielenterveyshäiriöiden ylisukupolvisen siirtymisen syy. "Mitä tupakan poltto on lääketieteelle, sitä varhaisen lapsuuden väkivaltakokemukset ovat psykiatrialle."

American Psychiatric Association Task Force on the Effects of Violence on Children

Väkivallan vaikutukset lapsiin

- Noin 2/3:lla väkivallasta on silminnäkijä (kuulija)
 - Lasten riski sairastua psyykkisesti myöhemmällä iällä on 4-9 kertainen.
 - Joillakin lapsilla traumaattisia kokemuksia
 - Riski ongelmakäyttämisen omaksumiseen tai ulkoistamiseen
 - Vanhempien välisen väkivallan intensiteetti ja kesto linkittyy seurausten vakavuuteen
- Moffit&Gaspi

Mitä lapset sitten oppivat?

- Sosiaalinen oppiminen
 - aggressiivinen käytös ihmissuhteissa periytyy
- Vähentää itsehillintää ja nostaa aktivaatiotasoa tilanteissa joihin liittyy aggressiota
- Totuttaa väkivallalle
- Vääristyneet ongelmanratkaisutavat

Nähdyn tai kuullun väkivallan vaikutukset lapsiin

- Trauma: "poikkeukselliset ärsykkeet voimakkaista ja vaarallisista tilanteista murskaavat lasten kyvyn säädellä tunteitaan"
- Lapset altistuvat samalle tuskalle ja kärsimykselle kuin he olisivat fyysisen väkivallan kohteena

- Traumatisoituneet yksilöt käsittelevät kokemuksiin liittyviä tunteita siirtämällä ne sivuun
 - Tapahtumasta muistuttavien asioiden välttäminen
 - Päihteiden käyttö ahdistavien tunnetilojen "puuduttamiseksi"
 - Dissosioituminen, jolla epämiellyttävät asiat pidetään tietoisuuden ulkopuolella
 - Traumaperäinen stressireaktio voi johtaa vetäytymiseen vrt. positiiviset tunnetilat hankalia
 - "Parempi olla tuntematta mitään" → toleranssi-ikkuna

Väkivallan vaikutukset lapsiin

- Altistumisen vaikutukset riippuvat:
 - väkivallan luonteesta
 - lapsen kehitysvaiheesta
 - väkivallan "läheisyydestä"
 - tekijän ja/tai kokijan läheisyydestä
 - perheen ja yhteisön tuesta

Väkivalta voi vaikuttaa lapsen

- Kykyyn luottaa
- Kykyyn oppia
- Hallita kiukkua
- Kykyyn säädellä tunteita
- Kykyyn leikkiä ja tutkia
- Itsetunnon ja itsetuntemuksen kehitykseen
- Sosiaaliseen ja emotionaaliseen kehitykseen

Väkivaltatilanteissa

- Lapset on em. syistä otettava aina puheeksi ja valistettava väkivallan vaikutuksista
 - tekijöillä ja kokijoilla usein taipumus vähätellä väkivallan vaikutuksia lapsiin
- Toimii myös työntekijän moraalisenä selkärankana
 - kenenkään ei tule kodissaan kärsiä väkivallasta

Vastuu käytetystä kielestä

- "Kyllähän tuo typerys tietää, etten sitä nyt enää lyö"!
- "Tuollainen typeruus mua ärsyttää", "Typerä lehmä"
- "Minä vain läpsäisin", "Jos olisin lyönyt kuten raavas mies lyö..."
- "Kaikki oli hienosti ja sitten nakshti"
- "No olihan siinä nyt jotain pientä hankaluutta"

4. Terapeuttinen yhteistyö

A. Läpinäkyvät prosessit

- selvä moraalinen kanta
- pohdintaprosessi, reflektio
- sosiaalisen kontrollin käyttö
- ei salassapitoa

B. Asiakkailta on kyky ymmärtää ammattilaiset auttavana tahona

C. Asiakkailta on kyky tehdä yhteistyötä ammattilaisten kanssa

Kontraindikaatiot terapeuttiselle työlle

- Kyvyttömyys hyväksyä vastuuta
- Ei myönnä ongelman olemassaoloa
- Ei sisäistä halua muutokseen
- Sitoutumattomuus ratkaisujen kehittelyyn
- Vihan hallinnan keinojen puuttuminen
 - Kylmä väkivalta
- Oman osuuden jatkuva mitätöinti ja vähättely

Kontraindikaatiot terapeuttiselle työlle

- Kyvyttömyys reflektoida menneitä tapahtumia
- Jatkuva toisten perheenjäsenten tai viranomaisten syyttäminen
- Empatian puuttuminen kokijaa kohtaan tai pysyminen ainoastaan omassa tulkinnassa
- Isot ristiriidat dokumentoidun tiedon ja kerrotun välillä
- Viranomaiset vihollisia

Kontraindikaatiot terapeuttiselle työlle

- Sosiaalisen kontrollin halveksunta
- Vakava päihdeongelma ja haluttomuus sen hoitoon
- Positiivisen vanhemmuuden mallit puuttuvat
- Vahva "machokulttuuri"
 - naiset objekteja enemmän kuin ihmisiä

Työmuodon uusia ulottuvuuksia

- Turvallisuus ensimmäisenä
- Riskin tarkka kartoitus ja hallinta
 - "vakaa kolmas"
- Läpinäkyvyys
 - reflektio, viranomaisyhteydet yhdessä ja soviutusti
- Moraalinen kannanotto
 - kenenkään ei tule kärsiä kodissaan väkivallasta
- Ei salassapitoa
 - tapahtuneesta väkivallasta aina lastensuojeluilmoitus ja rikosilmoitus

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan systeminen ja integroitu hoito

Jan Cooper, Arlene Vetere

Domestic Violence and Family Safety

A systemic approach to working with violence in families

Whurr 2005 (ISBN 1-86156-477-5)

Timo Rytönen

<http://www.mielenkielella.com/>

Toimiva lapsi&perhe -työmenetelmät

<http://info.stakes.fi/toimivaperhe/FI/tyomenetelmat>

